

Đi ăn đám giỗ Tục Hùng Vương

Tác Giả: Lê Bình

Chúa Nhật, 12 Tháng 4 Năm 2009 11:15

Trong văn hóa của người Việt không quan trọng ngày sinh nhật như người phương Tây. Đói và vì người Việt thì ngày Tết (ngày giỗ) là ngày quan trọng nhất. Sinh nhật chỉ có một lần khi đến năm (giỗ là ngày thôi nôi) cúng kính linh đình, cơm canh rau thịt hoa quả bánh trái...v.v. Và sau đó không ai nhớ đến ngày sinh mà chỉ năm đến làm tiệc (có chăng là may mắn đi phượt, đi thành phố theo tây phương), nhưng ngày Tết mới thì quan trọng. Mỗi năm có đám giỗ một lần. Tết đến thì giỗ gia tiên chung để mời ông bà Tết tiên vui ăn Tết, còn nhưng ngày cúng giỗ, kẻ cơm... mời người thân tiệc trong gia đình để đoàn tụ và có riêng một ngày để cúng, để giỗ.

Đám giỗ của người Việt rất là quan trọng. Ở nhà thờ Họ thì cúng lần, ở mời gia đình thì cúng như một mâm cơm... Theo phong tục người Việt lấy ngày mất là quan trọng, cho nên ngày đó người thân trong gia đình đi thăm phụng dưỡng, làm cơm, dọn dẹp, sửa soạn như người bạn họ hàng. Đây cũng là dịp gặp mặt người thân trong gia đình trong dòng họ, họ phải để tâm người đã khuất. Vào dịp đó người ta thường tổ chức ăn uống (nên mời giỗ là ăn giỗ) trước cúng sau ăn, cũng là để cho cuộc gặp mặt thêm đầm ấm cúng, kéo dài thời gian sum họp, kẻ chuyện tâm tình, chuyện làm ăn. Với ý nghĩa "Uống nước nhớ nguồn" vì thế đó để coi là thu xếp phong tục.

Ngày giỗ theo Hán-Việt Tết Đìu là húy nhật hay kẻ nhật, tức là không niệm ngày mất của tiên, ông bà, cha mẹ. Các cụ trong họ người Việt Cao Niên cho biết, ngày trước Lễ giỗ giỗ là chính kẻ; chiều hôm trước lễ chính kẻ có lễ tiên thắp hương (nằm trước), con cháu sửa soạn ít đồ vật, dâng lên mời gia tiên nằm trước. Ngày xưa, ngày giỗ gia chủ mời bà con làng xóm ăn giỗ của hai lễ tiên thắp hương và chính kẻ. sau này người ta giỗ lần lượt đi, chỉ cúng một lần nhưng với hương hoa trà rau củ cúng của hai lễ. Theo hiểu người cao niên thì đúng theo phong tục thì trước ngày chết (lễ tiên thắp hương) phải cúng chiều, cúng đúng ngày chết (lễ chính kẻ) phải cúng buổi sáng.

Theo gia đình: "Ngũ đời mai thôn chôn", họ đến năm đời thì lễ đem chôn thôn chôn của cao tở đi mà nước lên tởng tở khỏo lên bậc trên rồi đem ông mời mất mà thôn vào thôn chôn ông khỏo. Theo nghĩa của tục (của huyền-9 đời-chín đời thành người đời): Cao, tởng, tở, phở (4 đời trên); chúng ta và: tở, tôn, tởng tôn, huyền tôn (4 đời dưới). Như vậy là chỉ có 4 đời làm giỗ (cao, tởng, tở, phở) tức là kẻ, cơm (hay cơm), ông bà, cha mẹ. Tết "Cao" trở lên gọi chung là Tết tiên thì không cúng giỗ nữa mà họp chung vào kẻ xuân tở, hoặc phở tở vào ngày giỗ.

Trong tục lệ thờ cúng Tết tiên, người Việt coi trọng việc cúng giỗ vào ngày mất (còn giỗ là kẻ nhật) thờ người để tính theo âm lịch (hay còn gọi là ngày ta). Họ tin rằng đó là ngày con người đi vào cõi vĩnh hằng. Không chỉ ngày giỗ, việc cúng Tết tiên còn để các thế hệ nối tiếp đưa đưa vào các ngày sóc (ngày mất mất), ngày vọng (ngày rằm), và các dịp lễ Tết.

Đi ăn đám giỗ Tí Hùng Vong

Tác Giả: Lê Bình

Chúa Nhật, 12 Tháng 4 Năm 2009 11:15

Bên cạnh đó, vào những khi trong nhà có việc quan trọng như đám giỗ, sinh con, làm nhà, đi xa, thi cử..., người Việt cũng dâng hương, làm lễ cúng tế tiên đế cầu tiên phù hộ, hay đốt tiền khi công việc thành công. Việc thờ cúng tế tiên của người Việt là tín niệm tin người sống cũng như người chết đều có sự liên hệ mật thiết và hữu tình. Con cháu thì thăm hỏi, khấn cáo tín nhân. Tiên thì che chở đôn đốc hậu, cho nên việc cúng giỗ là thức hiên mặt giao hảo giữa cõi dương và cõi âm.

Bàn thờ tiên bao giờ cũng đặt trên bàn thờ và trang trọng nhất trong nhà. Trên bàn thờ bày hương, đèn, bài vị hay hình ảnh người quá cố. Đồ cúng không thể thiếu hương, hoa, thức ăn, trà rượu, và đồ vàng mã. Sau khi tâu hương, đồ vàng mã đem đốt, đồ cúng gọi là "hoá vàng", còn chén rượu cúng thì đem rót xuống đồ vàng mã đã đốt. Sau khi cúng giỗ, gia đình dọn thức ăn vào cúng xong đồ cùng ăn, coi như hương lộc của tín nhân. Bên bệ thân thuốc cũng đồ cốm nếp, thức là đi ăn giỗ. Người ngoi thì nhà có "văn minh", sự khói nhang ám trong nhà cho nên việc cúng giỗ không đồ cốm hành nhà mà đem vào chùa...v.v. đó là thức thờ "hưu" do nhà chùa thức hiên. Thân nhân của người quá cố đã cúng tín vào chùa hay đình đồ đồ cốm hương vào vào những ngày khấn. Vì kính trọng tiên, người Việt coi việc tang ma là trọng sự, nên lễ nếp và việc thờ cúng tế tiên.

Chuyện cúng giỗ (có lẽ) người miền Bắc, miền Trung...rình rang và bài bản hơn(?) người miền Nam thì đám giỗ đơn sơ và mang nhiều ý nghĩa tập hợp bà con thân tộc, hàng xóm láng giềng. Người Nam Kỳ ít có nhà thờ họ, do con giòng trọng coi nhà thờ của họ, và có ruộng vườn hương họ để cúng giỗ tiên. Miền Nam lễ cúng đình, Kỳ Yên là rình rang, là nếp đình nếp đám họ.

Vào ngày Âm lịch tháng 3 vừa qua, nhiều người đi ăn đám giỗ Tí Hùng ở Quận Thủ Đức Thủ Đức. Giỗ Tí Hùng Vong. Đám cúng linh đình lắm, các bà khăn vành râu, y trang phức tạp áo xanh, áo đỏ trong tiếng chiêng trống rền vang, dâng hương hoa trà rượu lên bàn thờ, rồi đồ cốm. Không khác lễ Kỳ Yên. Cuộc lễ kéo dài hơn 1 tiếng đồng hồ. Sau đó, đúng theo thức lệ mặt người đồ cốm nếp ăn giỗ, gọi là thức lễ Tí Hùng.

Người chung bàn có các cụ trong họ Cao Niên, các ông chức sắc, nhân sĩ trong vùng. Bà cụ ngon lắm. Ngon thì thầm tình. Hơn 10 bàn đồ cốm nếp ra trên nhà trên xuống nhà ngang, dọn trên nhà ăn sau bếp. Các ông, các bà đều tham dự. Nào thức luộc, canh cá thì là, thức heo quay, xôi gấc, bánh chưng, gỏi, cà ri... Mặt thức nếp nếp nhai... những ăn hoài không hết... Những thức ăn trên bàn nho nhỏ, xinh xinh trông đẹp vài đồ là thức sạch... vậy mà ăn hoài, ăn mãi... họ chỉ chức người mặt bàn mà ăn mãi vẫn không vậy... Đúng là cơm Thạch Sanh ăn hoài còn hoài. Không phải vậy đâu, vì đây là đám giỗ Tí Hùng nên trong đình đã có vài người tiếp thức ăn

Đi ăn đám giỗ Tí Hùng Võng

Tác Giả: Lê Bình

Chúa Nhật, 12 Tháng 4 Năm 2009 11:15

liên tục. Nhưng người tiếp tục ăn đi lên đi xuống, đi qua đi lại như “hộp diêm xuyên hoa”.... thì quay về và vì mệt ít thì đĩa lại đầy, tô cơm hời hợt thì đã có người “tiếp viên”, canh cá thì là, đĩa xôi gà, xôi gạo, xôi vò...còn vun cao. Đầy tràn. Các cô vợ ăn vừa bàn chuyện thì s, nào phong tục nước Nam, nào lắng tâm của Hùng Võng. Đón Hùng, Phú Th... Ôi biết chuyện nào mà k, đây là dịp con cháu nghe chuyện đời xưa.

Bà ăn xong thì ông “thở thở”, tục là ông tiếp đãi, đã mau muộn giờ mời mời khách mời mời cái bánh chèo, mời tiếp bánh dầy. Tích Bánh Chèo, Bánh Dầy thì Hùng Võng đừng kể lại. Mời ông nói “Miếng thịt làng bèo ng sàng xó bếp”, mời cô ông khác lại thêm “Đồ ăn, đồ nói, đồ gói mang về”. Mà đúng thì thật vậy. Có lẽ cái tục này có từ Hùng Võng đúng nước chăng? Mà cũng có thể chỉ có ở miền Bắc nước ta mà thôi. Mời ông Nam K nói “Ở trong Nam thì tui đâu có cái chiên đi ăn giỗ mà đem về nhà bao giờ.” Anh tiếp “Hộp nhà nào trong xóm có đám giỗ thì tui kiêu con cá lóc, trái thơm, anh thì xé... đem đi ăn giỗ. Đi ăn giỗ là phải có cái gì đó đem theo chứ đi tay không coi đâu có đồ ăn.”

“Mà thôi, chuyện nay có khác chút nhưng cũng không sao mà, có đi ăn đám giỗ ở VN sao mà vui lắm, anh nào anh nãy bực ra khi đi đám giỗ là ngã tay, xin lui chứ đâu có bình yên người im trên bàn im ru bà rù như vậy.”

Đồ ăn bìu cái bánh chèo vuông vừa ngon lành làm quà. Cô không đáng là bao, mà sao nghĩa tình đến vậy? Vợ nhà con cháu nó nhìn cái bánh thây l, bìn cơm vuông d, lá xanh mời t mà...mà sao cái bánh như bèo ng nà cái bánh bán ngoài chợ? Còn ra ăn thì, cô nhà đi khen ngon. Chèo ông Hùng Võng ban phước vào lúc thế? Nhân đó, k cho đưa cháu nghe s tích cái bánh dầy, bánh chèo. Đồ ăn dịp khoe tài hay chứ vì má sếp như ở nhà.

Ngày xưa, đời Vua Hùng Võng thế 6, sau khi đánh dẹp xong giặc Ân, vua có ý định truyền ngôi cho con. Nhân dịp đưa Xuân, vua mời họp các hoàng tử lại, báo rằng: "Con nào tìm được thức ăn ngon lành, đặt bày cỗ cho có ý nghĩa nhất, thì ta sẽ truyền ngôi vua cho".

Các hoàng tử đua nhau tìm kiếm cỗ ngon vật lạ dâng lên cho vua cha, vì hy vọng mình lấy được ngai vàng. Trong khi đó, người con trai thế 18 của Hùng Võng, là Tiễn Liêu (còn gọi là Lang Liêu) có tính tình hiền hậu, lại sáng suốt, hiểu thấu lòng cha mẹ. Vì mẹ mất sớm, thì người ngai chỉ vì, nên ông lo lắng không biết làm thế nào.

Đi ăn đám giỗ Tả Hùng Võng

Tác Giả: Lê Bình

Chúa Nhật, 12 Tháng 4 Năm 2009 11:15

Một hôm, Tả t Liêu nếm mẩu ng thây có vị Thôn độn bèo: "Này con, vị t trong Trĩ i Đĩ t không có gì quý bẽ ng gồ o, vì gồ o là thĩ c ăn nuôi sũ ng con ngũĩ. Con hãy nẽ lũ y gồ o nũ p làm bánh hình tròn và hình vuõng, đũ tũ ng hình Trĩ i và Đĩ t.

Hãy lũ y lá bẽ c ngoài, đũ t nhân trong ruũ t bánh, đũ tũ ng hình Cha Mũ sinh thành." Tả t Liêu tũ nh đũ y, vô cùng mũ ng rũ. Ông làm theo lũ i Thũ n đũ n, chũ n gồ o nũ p thũ t tũ t làm bánh vuõng đũ tũ ng hình Đĩ t, bũ vào chỗ chũ ng chín gũ i là Bánh Chũ ng. Và ông giũ xũ làm bánh tròn, đũ tũ ng hình Trĩ i, gũ i là Bánh Đũ y. Còn lá xanh bẽ c ẽ ngoài và nhân ẽ trong ruũ t bánh là tũ ng hình cha mũ yêu thũ ng đũm bẽ c con cái.

Đũ n ngày hũ n, các hoàng tũ đũ u đũm thũ c ăn đũ n bày trên mũm cũ. Ôi thũ, đũ cũ sũ n hào hũ i vũ, nhiũ u món ngon lành. Hoàng tũ Tả t Liêu thũ chũ có Bánh Đũ y và Bánh Chũ ng. Vua Hùng Võng lũ y làm lũ hũ i, thũ Tả t Liêu đũm chũ n Thũ n báo mũ ng kũ, giũ i thĩch ý nghĩa cũ a Bánh Đũ y Bánh Chũ ng. Vua cha mũ m thũ, thũ y bánh ngon, khen có ý nghĩa, bẽn truyũ n ngũi Vua lũ i cho Tả t Liêu con trai thũ 18.

Kũ tũ đũ, mũ i khi đũ n Tũ t Nguyễn Đũn, thũ dân chũng làm bánh Chũ ng và bánh Đũ y đũ dũng cúng Tũ Tiên và Trĩ i Đũ t. (Cũ tích Viũ t Nam).

"Thũ t mũ, đũ a hành, câu đũ i đũ. Câ y nũ, trũng phũo, bánh chũ ng xanh" mũ i đũ xuũn vũ thũ nhà nào, xũm nào mà chũ ng có bánh mũ t, phũo, nũ, hoa quũ... Bánh chũ ng làm tũ gồ o nũ p, đũ u xanh, thũ t heo và gũ i trong lá dong, lá chuũ... Bánh đũ c làm vào các đũ p Tũ t và ngày mũng 10 thũng 3 Ấm lũ ch (giũ tũ Hùng Võng).

Ấn Tũ t hũ i ngoũ i mà lòng thũ nhũ nhũ ng cái Tũ t xũ a, nhũ vũ Tũ t vũ i nhũ ng chiũ c bánh chũ ng đũ c chũ n lũ a cũ u kũ tũ chiũ c lá dong, đũ n hũ t nũ p cái hoa vàng, đũ u xanh cho tũ i lũ t tre. Ngày nay, tũ c nũ u bánh chũ ng ngày Tũ t (có vũ) chũ còn là mũ t nghi thũ c. Nhũ ng ngũũ i sũ ng tũ i các thành phũ lũ n đũũ ng nhũ không có đũũ c cái cũ m giũc nũ c đũm giao thũ a mũ m cúng quũ quũ n quanh nũ i bánh chũ ng vũ i gia đĩnh. Giũ đũy, bánh chũ ng cho ngày Tũ t mua tũ i các siũu thũ, chũ bũa. ẽ nũng thũn, hũũ ng vũ Tũ t vũ n còn cũ m nhũ n đũũ c phũ n nào qua nũ i bánh chũ ng.

Thũ t đũng là "Thũn cũ hũ i ngoũ i, tâm tũ i cũ hũũ ng" (LVĐ)

Đi ăn đám giỗ Tí Hùng Vũng Ng

Tác Giả: Lê Bình

Chúa Nhật, 12 Tháng 4 Năm 2009 11:15

Không khí ngày Tết bây giờ không còn thấy cảnh các bà tít bít nhúng ngày giáp Tết, nào rả lá dong, nào ngâm gạo, cảnh trẻ con mắt mũi háo hức ngồi xem mẹ gói bánh; cảnh già trẻ lớn bé ngồi trông nồi bánh chưng qua đêm, ngoài trời siết lạnh, buốt giá không át được không khí ấm nóng quanh bếp lửa hồng.

Với nhiều thay đổi, chiếc bánh chưng là niềm hân hoan của ngày Tết sum họp, đoàn tụ. Nhưng chiếc bánh đẹp, dày dặn, vuông thành sắc cạnh dành riêng để bày bàn thờ cúng ông bà tiên, Tết đến, xuân về, hình ảnh nhúng chiếc bánh chưng vẫn như một niềm tự hào của chúng ta về giá trị văn hóa Tết này, nhúng nguyên liệu làm bánh chưng vẫn vậy: gạo nếp, đậu xanh, nhân thịt, lá dong. Qua hình dáng chiếc bánh chưng, bánh dày, để thấy nghĩa của hai chữ "vuông tròn" trong ngôn ngữ Việt.

Xưa bây nay làm. Có hỏi người còn thấy ai biết gói bánh chưng? Vào tháng 9 năm ngoái, tôi buổi tối Kì Niệm Chu Niên của liên đoàn Hoàng Ng ở Bách Việt, một anh huynh trẻ đã chia sẻ với các em trong đoàn gói chiếc bánh chưng và đêm ngồi nấu bánh. Chiếc bánh vuông vức đậu xanh nhúng đem biếu tặng các quan khách người quốc tham dự ngày lễ kỉ niệm có các ông Dave Cortese, Pete McHugh, Jose Esteves. Các anh chị huynh trẻ Hoàng Ng ở Bách Việt rủ nhau đi ngắm cảnh đi dạo phố, đem các em bé Việt với tôi và Hùng Vũng Ng, cái thóc vua Hùng với 18 đời dòng họ, với huy hiệu Bách Việt trăm trẻ trăm con, và con dân nước đó gọi nhau là Đàng Bào... Cùng một bào thai sanh trăm giống Việt... để giáo dục các em bé Việt Nam rằng "Bầu ơi thì thóc vàng lyy bí cùng, tuy rằng khách giống nhúng chung một giàn" thì huynh chị cùng giống "Gà cùng một mẹ chớ hoài đá nhau".